

Presentación do Premio Victoriano Taibo 2016 (1)

XOSE LOIS VILAR PEDREIRA

10/XII/2016S.-

Vai por Nerea.

Hai 2500 anos un home sabio en Grecia deulle por sentenciar que sobre a terra había tres tipos de seres: vivos, mortos e mariñeiros.

Xosé foches premiado polo concello de Gondomar e polo Instituto de Estudos Miñoráns que tivo as súas primeiras xuntanzas no colexio de orfos de mariñeiros de Panxón. Nacemos para contribuír ó estudo, promoción e conservación do patrimonio natural e cultural do Val Miñor e por extensión de toda a República Galega. Entre as nosas actividades contamos coa travesía, coa derrota nocturna polo mar do Val Miñor rememorando naufraxios, repasando talasónimos, ollando as marcas en terra, exhibindo un sebeiro, lembrando o vocabulario mariñeiro.

Son moitas as maneiras de relacionarse co mar. Ti sábelo. Cunha simple cana dende Sansón á procura de robalizas ou movendo rítmicamente a cana india coa poteira na procura de luras no peirao de Baiona. Centos de miles de galegos só se relacionaron co mar sentíndose transportados con billete de terceira cara América no XVIII, no XIX e por suposto no XX. Un destes barcos, o Highland Pride saíu de Vigo pasadas as doce da noite do xa 9 de setembro de 1929 e pouco máis dunha hora máis tarde espetárase polo norte da Negra nas Estelas. Non morreu ninguén bípedo. Salváronse tripulantes, pasaxeiros, ovelas e galiñas de raza selecta que a compañía Nelson Lines levaba da metrópole británica cara Arxentina. Ó trousaren de barco a barco caíu a-l-agua un boi inglés que non sabía nadar nestas augas e finou. Deu boas maragotas. En Vigo só subira un ourensán ocupar un posto de correos en Canarias. Xa Manolo Rivas literaturizara magnificamente o afundimento do Palermo na Touza da Balea fronte Corrubedo, o barco alemán non levaba emigrantes galegos, levaba caixas que embalaban acordeóns que soaron toda a noite. Todos resultaron inservibles. Todos menos un...

Do mar tirouse e tírase o argazo para esterco das veigas, comida dos porcos, para a industria... e arríncanse os percebes e as lapas, escárbanse ameixas e croques, cultívase mexilla na corda das bateas.

A relación pode ser navegante lúdico ou navegante de oficio mariñeiro, para facer un aproveitamento dos seus recursos vivos arriscándose diariamente nunha embarcación sobre esa masa de auga a simple vista homoxénea, pero realmente imprevisible, cambiante e chea de significado para o mariñeiro experto. Isto tamén o contamos nas nosas derrotas nocturnas, e dicimos que o mariñeiro mariñeiro, non o eixaleiro acompañante é un home que ten que combinar cinco saberes básicos:

- Coñecer, como biólogo de campo, a etoloxía animal
- Deseñar a embarcación para achegarse os recursos
- Deseñar e armar as artes de pescar para enganar e cazar
- Predicir, como meteorólogo, o tempo para ir pero tamén voltar.
- Dominar o seu mar, talasonimia e topografía, saber da natureza do fondo, a profundidade, os cabezos, as beiradas, alladas, olgas, regos, limpos, ... moito mundo meu rei.

Xa o escribíu Ferrín:

O Vello que Sabe
cantou e no lonxe as illas arderon
as labaradas (...)
tu ves que o Vello ergueito
aquele que Sabe finxe
no toutizal de torga e pedregullo
fronte ás illas
coma se el o Vello que Sabe fose o primeiro
en tallar a carballeira (...)

En tallar a carballeira. O Vello dende as alturas do Galiñeiro sentenciou había de haber catro tipos de seres: vivos, mortos, mariñeiros e mariñeiros-poetas. Aquí nesta categoría entras ti definitivamente, logo de catro anos de ensaios serios, xa con aquel

Estou preso na rosa dos ventos (...)
Estou encravado no casco (...)
Enmallado nun aparello (...)
Durmo coa man sobre o temón
aspirando o perfume da rosa do vento.
(*nos Dez anos da Porta Verde do Sétimo Andar*)

Esta *Relixión do mar* e esta entrega do IX premio de poesía Victoriano Taibo xa é mito fundacional da poesía galega.

Díxose e escribiuse que sempre tiveron que vir de fóra:

- O Sáñez Reguart no último terzo do século XVIII describir as artes de pesca e no mesmo tempo o brigadier Vicente Tofiño describir e debuxar as nosas costas. No S. XIX, Mariano de la Paz Graells; no XX Benigno Rodríguez Santamaría, outravolta coas artes de pesca e a descrición dos nosos mariñeiros; e Ruth Matilda fotografarnos, logo Staffan Mörling desentrañar Ons e a dorna.

Agora na segunda década do s. XXI un rapás de Cee é o ñodaguía, es o niño do corvo, a vultureira que coroa o máis alto da tradición poética mariñeira da República Galega, nesa tradición dos poetas e trobeiros medievais tan citados e como no Manuel Antonio, con máis ou menos horas de mar, máis ou menos acompañante de lustre Rivas con

Fomos ficando sós
o Mar o barco e máis nós
Fume de pipa Saudade
Noite Silenzo Frío
E ficamos nós sós
sin o Mar e sin o barco
nós.

Un universo literario que se vai forxando obra a obra coas bocarribeiras de Otero, os tesos cumes de Novoneyra, os Ancares de Fole, os percabelleiros ou gavieiros de Rosa Aneiros, a Arousa e o Padrón de Anxo Angueira e Rosalía, Cangas de Bernardino e do Mar de Bronce do Pintor, o mar da Coruña e de Irlanda de Xurxo Souto e moitas e moitos máis ... E agora ti dende dentro do oficio de mariñeiro un GRANDE POETA que aprendeu cos vellos en Cee e nas escolas da Coruña e Vigo, que sentiu rinchar a armadura do barco no Gran Sol e agora é mariñeiro, patrón, armador e poeta no porto de Oza coa ilusión diaria da pesca de peixes, centolas e palabras que logo da *Transfusión oceánica* xa recitada no interior de Galicia naquelas xornadas de literatura de tradición oral sorpréndenos agora con esta homenaxe laica ó mar e ós teus devanceiros. Comeza a poesía na prosa do prólogo:

- “Na pía de bautizo non había auga, había mar, o seu mar”.
- “Escoitei os seus rezos atando as redes coma se estivese reparando as roupas do mesmo deus”.
- ... “a boina coma cúpula protectora do azoute dos ventos”.

E a continuación poesía mariñeira como profesión de fe radical no mar que lle dá a vida ó autor.

Creo no mar
 Nas liñas de fe (...)
 Creo nos cardumes (...)
 Creo no mar
 útero azul
 patria dos ronseis
 do meu sangue
 amén.

E que, como bo mariñeiro realista, sabe que pode ser a súa morte

Entramos na dimensión
 da dúbida (...)
 Xa non gobernamos nós
 Nunca quereremos ser
 a nova da alba.

E no texto desfilan a lonxa e a subhasta do peixe, o xeito, os percebeiros, redeiras, O Gran Sol, ...

Habitantes do arneirón
 Carlous que brúan na xerfa
 a derradeira onda

E sobre todo unha homenaxe ampla e sentida ós carpinteiros de ribeira que Xosé eleva a categoría épica, de demiúrgos como Francisco Fran que sentenciou

Dádeme unha árbore e navegaredes
que na carballeira en crecemento con visión teleolóxica afirman

Escoitar entre as árbores
o asubío da rosa
A voz de mando do capitán
O ruxir dos cabalos de gasoil

Xerardo Triñáns pontificou:

Dádeme un lapis e serei capaz de pintar o voso deus!, aquí o deus
é o barco.
Construír un barco
É tallar na árbore a historia dun pobo

É despois máis libro para vós e para o artista, o mariñeiro, o poeta nesta sesión inaugural dunha nova xeira da literatura da República Galega.

Eu remato xa, ti bisneto de Francisco Miguéns e neto de Lucía e Paco O Carramón, eu neto de Manolo O Gardés e fillo da comunidade piscatoria de Baiona, remato regalándoche palabras de noso:

labañeira, boleardo, marrucho, cángaro, carrancholo, eixaleiro,
farracatín

e nomes do noso mar:

Rapapandullos, A Bombardeira, A Xangada, O ABC, e como
non A Enseada dos do Peito Ancho e claro A Volta dos Nove.